Chwefror 2023

Termau Hil ac Ethnigrwydd

Rhestr o dermau dethol gan y Grŵp Gorchwyl a Gorffen Terminoleg o ran Cydraddoldeb ym maes Hil ac Ethnigrwydd, a sefydlwyd gan Is-adran Cymraeg 2050 Llywodraeth Cymru, gyda nodiadau defnydd ar gyfer trafod maes Hil ac Ethnigrwydd yn Gymraeg.

Term Saesneg	***Acronym***	***Term Cymraeg***	***Diffiniad***	***Nodyn defnydd***
antiracist		**gwrth-hiliol**		
Black / white		**Du / gwyn**	Fel disgrifiad o bobl, mae 'Du' gan amlaf yn cyfeirio at hunaniaeth sy'n tarddu'n wreiddiol neu'n rhannol o Affrica islaw'r Sahara. Gall fod ag elfennau diwylliannol yn perthyn iddo, ac felly nid yw'n cyferbynnu bob tro â 'gwyn' lle nad oes yr un ymdeimlad o berthyn i hunaniaeth arbennig.	Hyd y bo modd, defnyddiwch briflythyren gyda'r gair 'Du' wrth gyfeirio at bobl, a dim priflythyren gyda 'gwyn' mewn cyd-destunau tebyg. Yr unig eithriad yw lle mae angen cysondeb rhwng dwy ddogfen yn y ddwy iaith a bod yn rhaid i'r cyfieithiad ddilyn arddull y gwreiddiol. PEIDIWCH â defnyddio ansoddeiriau lliw yn enwol (h.y. yn lle enwau) wrth gyfeirio at grwpiau o bobl e.e. 'y Duon' / 'y gwynion'. PEIDIWCH â defnyddio ffurfiau lluosog yr ansoddeiriau 'du' a 'gwyn' wrth gyfeirio at bobl (h.y. 'pobl Ddu' nid 'pobl Dduon', a 'pobl wyn' nid 'pobl wynion'). Mewn rhai ymadroddion, e.e. 'bywydau Duon' gallai ymddangos fel petai 'Duon' yn enwol yn hytrach nag yn ansoddeiriol a gwell osgoi hynny, fel y nodir uchod.

cymraeg2050@llyw.cymru

Term Saesneg	*Acronym*	*Term Cymraeg*	*Diffiniad*	*Nodyn defnydd*
Black, Asian and minority ethnic	**BAME**	**Du, Asiaidd ac ethnig leiafrifol**	Pobl sy'n dod o gefndir Du, Asiaidd neu ethnig leiafrifol arall	Peidiwch â defnyddio'r term na'r acronym Saesneg '*BAME*' os oes modd ei osgoi, gan ei fod yn tramgwyddo rhai pobl y mae'n ceisio'i ddisgrifio, drwy grwpio a chyffredinoli a phwysleisio rhai grwpiau gan eithrio eraill. Caiff ei gynnwys yma yn unig er mwyn rhoi arweiniad i'r rhai sydd yn gorfod ei drosi i'r Gymraeg. Defnyddiwch y term Cymraeg llawn yn unig os oes angen cyfateb i'r Saesneg '*BAME*'. O ddewis, disgrifiwch pobl yn ôl eu cymuned ethnig unigol, nid yn ôl lliw croen na chategorïau gorgyffredinol. Os oes rhaid cyffredinoli, defnyddiwch ymadrodd fel 'cymunedau ethnig amrywiol' ('*diverse ethnic communities*') neu 'mwyafrif byd-eang' ('*global majority'*).
Blackness		**Duder**	Term cadarnhaol sy'n diffinio'r nodwedd o fod â chroen lliw tywyll a'r diwylliannau a all fod yn gysylltiedig â hynny, yn enwedig yn Unol Daleithiau America.	Defnyddiwch briflythyren lle bo modd i adlewyrchu dimensiwn diwylliannol y disgrifiad hwn o bobl. Yr unig eithriad yw lle bo angen cysondeb rhwng dwy ddogfen yn y ddwy iaith a bod yn rhaid i'r cyfieithiad ddilyn arddull y gwreiddiol.
colourism		**lliwiaeth**	Rhagfarn o fewn neu ar draws grwpiau ethnig yn seiliedig ar ba mor dywyll yw lliw croen rhywun.	

cymraeg2050@llyw.cymru

Term Saesneg	*Acronym*	*Term Cymraeg*	*Diffiniad*	*Nodyn defnydd*
ethnic community **(plural: ethnic communities)**		**cymuned ethnig** **(lluosog: cymunedau ethnig)**	Uned gymdeithasol sy'n rhannu hunaniaeth ar sail nodweddion fel tarddiad, iaith, hanes, traddodiadau, crefydd, neu ddiwylliant cyffredin. Cymerir weithiau fod y termau 'grŵp ethnig' a 'cymuned ethnig' yn gyfystyron, ond mae'r ymdeimlad o berthyn yn gryfach wrth ddefnyddio 'cymuned', gyda'r defnydd o 'grŵp' yn fwy amlwg wrth gasglu ystadegau Llywodraeth.	
ethnic group **(plural: ethnic groups)**		**grŵp ethnig** **(lluosog: grwpiau ethnig)**	Categori o bobl sy'n rhannu hunaniaeth ar sail nodweddion fel tarddiad neu ddiwylliant cyffredin. Ar gyfer casglu data yng nghyfrifiad y boblogaeth, y dosbarthiad a ddefnyddir ar gyfer grwpiau ethnig yw Asiaidd, Du, Cymysg, Gwyn ac Arall, gydag isgategorïau yn y rhain i gyd.	

cymraeg2050@llyw.cymru

Term Saesneg	*Acronym*	*Term Cymraeg*	*Diffiniad*	*Nodyn defnydd*
global majority		**mwyafrif byd-eang**	Disgrifiad cadarnhaol o bobl Ddu, Affricanaidd, Asiaidd, Brown, o etifeddiaeth ddeuol, brodorol i'r de byd-eang, a / neu sydd wedi cael eu hileiddio fel 'lleiafrifoedd ethnig'. Mae'r grwpiau hyn yn cynnwys tua 80% o boblogaeth y byd.	
intersectionality		**croestoriadedd**	Y ffordd y mae gwahanol agweddau o hunaniaeth person, e.e. ethnigrwydd, dosbarth, rhyw, rhywedd ac anabledd, yn gweithio gyda'i gilydd a hynny'n aml yn atgyfnerthu anghyfartaledd. Yr Athro Kimberlé Crenshaw oedd y gyntaf i ddefnyddio'r term yng nghyd-destun camwahaniaethu.	
macroaggression		**macroymosodiad** ***(enw rhif / count noun)*** **macroymosodedd** ***(enw cynnull / mass noun)***	Sylwadau neu weithredoedd rhagfarnllyd a negyddol, wedi'u cyfeirio at aelodau o gymunedau lleiafrifol neu sydd wedi'u hymyleiddio, ac sy'n niweidiol i'r bobl hynny.	

cymraeg2050@llyw.cymru

Term Saesneg	***Acronym***	***Term Cymraeg***	***Diffiniad***	***Nodyn defnydd***
			Gall ddigwydd ar lefel strwythurol gyda'r bwriad o dargedu ac eithrio'r bobl hynny. Ar eu pennau'u hunain gall ymosodiadau fel hyn ymddangos yn bethau bach, ond gyda'i gilydd mae eu heffaith yn cynyddu ac yn gwaethygu.	
macroaggressive		**macroymosodol**		
microagression		**microymosodiad** ***(enw rhif / count noun)*** **microymosodedd** ***(enw cynnull / mass noun)***	Sylwadau neu weithredoedd bach rhagfarnllyd a negyddol, wedi'u cyfeirio at aelodau o gymunedau lleiafrifol neu sydd wedi'u hymyleiddio. Gall sylwadau neu weithredoedd o'r fath beri loes neu frifo unigolion, hyd yn oed os na fwriadwyd hwy felly.	
microaggressive		**microymosodol**		
minority community		**cymuned leiafrifol**	Unrhyw gymuned nad yw'n rhan o gymuned	

Term Saesneg	*Acronym*	*Term Cymraeg*	*Diffiniad*	*Nodyn defnydd*
(plural: minority communities)		**(lluosog: cymunedau lleiafrifol)**	fwyafrifol y diriogaeth neu'r ardal dan sylw.	
minority ethnic community **(plural: minority ethnic communities)**		**cymuned ethnig leiafrifol** **(lluosog: cymunedau ethnig lleiafrifol)**	Cymuned o bobl sy'n perthyn i leiafrif ethnig o fewn y diriogaeth neu'r ardal dan sylw.	Weithiau defnyddir y term '*ethnic minority community*' yn Saesneg ond argymhellir defnyddio'r un drefn geiriau i gyfieithu'r ddau derm yn Gymraeg.
minority ethnic group **(plural: minority ethnic groups)**		**grŵp ethnig lleiafrifol** **(lluosog: grwpiau ethnig lleiafrifol)**	Grŵp o bobl sy'n perthyn i leiafrif ethnig o fewn y diriogaeth neu'r ardal dan sylw.	Weithiau defnyddir y term '*ethnic minority group*' yn Saesneg ond argymhellir defnyddio'r un drefn geiriau i gyfieithu'r ddau derm yn Gymraeg.
minority group **(plural: minority groups)**		**grŵp lleiafrifol** **(lluosog: grwpiau lleiafrifol)**	Unrhyw grŵp o bobl nad yw'n perthyn i'r mwyafrif mewn sefyllfa arbennig. Erbyn hyn mae symudiad i ffwrdd o ddisgrifio grwpiau fel 'lleiafrifol' am ei fod yn cael ei weld yn bychanu'r grwpiau hynny. [Gweler hefyd '*minority community*' a '*minority ethnic community*'].	

Term Saesneg	*Acronym*	*Term Cymraeg*	*Diffiniad*	*Nodyn defnydd*
non-BAME		**pobl nad ydyn nhw'n perthyn i grwpiau Du, Asiaidd ac ethnig leiafrifol**	Pobl nad ydyn nhw'n dod o gefndir Du, Asiaidd neu ethnig leiafrifol arall.	Gweler y nodyn defnydd am '*BAME*'. Mewn cywair ffurfiol iawn, mae modd dweud 'pobl nad ydynt yn perthyn i grwpiau Du, Asiaidd ac ethnig leiafrifol'. Mewn cywair mwy anffurfiol, mae modd dweud 'pobl sydd ddim yn perthyn i grwpiau Du, Asiaidd ac ethnig leiafrifol'.
person of colour **(plural: people of colour)**		**person o liw** **(<u>lluosog</u>: pobl o liw)**	Pobl sy'n dod o amrywiaeth o gefndiroedd ethnig ar wahân i rai sy'n cael eu hystyried yn 'wyn'.	Lle bo'n bosibl, gwell peidio defnyddio termau sy'n cyfeirio at liw croen pobl eraill. Defnyddiwch 'pobl o liw' yn unig os oes angen cyfieithu '*people of colour*' o'r Saesneg. Defnyddiwch dermau sy'n cyfeirio at ethnigrwydd yn hytrach nag at liw croen os oes modd. PEIDIWCH â defnyddio 'croenliw', 'croenddu', 'croenwyn' fel termau gan eu bod yn gorbwysleisio lliw croen.
race		**hil**	Un o israniadau tybiedig y ddynoliaeth ar sail nodweddion corfforol neu dras cyffredin. Mae'r cysyniad o 'hil' yn un problemus a derbynnir ei fod yn gyfluniad cymdeithasol yn hytrach	Mae derbynioldeb y term hwn yn dibynnu llawer ar y cyd-destun, ond pan nad oes raid cyfieithu '*race*' yn uniongyrchol, gall fod yn fwy cadarnhaol defnyddio termau fel 'pobl', 'cymuned' a 'grŵp ethnig' yn hytrach na 'hil'.

cymraeg2050@llyw.cymru

Term Saesneg	*Acronym*	*Term Cymraeg*	*Diffiniad*	*Nodyn defnydd*
			nag yn gategori corfforol / biolegol gwrthrychol.	
racial		**ar sail hil**		Os nad yw 'ar sail hil' yn gweithio mewn cyd-destun arbennig, weithiau mae modd defnyddio 'hil' yn ansoddeiriol, e.e. 'gwahaniaethu ar sail hil' ('*racial discrimination*') ond 'strategaeth hil' ('*racial strategy*'). PEIDIWCH â defnyddio 'hiliol' gan fod y term hwnnw'n cael ei ddefnyddio i gyfateb i '*racist*'.
racist / racialist		**Ansoddair: hiliol** **Enw: person hiliol** **(lluosog: pobl hiliol)**	Fel ansoddair: yn dangos rhagfarn a gelyniaeth tuag at bobl o gefndir ethnig gwahanol, yn enwedig rhai lleiafrifol ac sydd wedi cael eu herlid yn hanesyddol. Fel enw: person sy'n dangos y nodweddion uchod.	Weithiau mae'n werth ystyried aralleirio'r gwreiddiol ac mae 'bod yn hiliol' yn ddewis amgen defnyddiol.
white privilege		**braint pobl wyn**	Manteision annheg sydd gan bobl wyn mewn cymdeithas wedi'u nodweddu gan annhegwch ac anghydraddoldeb ar sail lliw croen ac ethnigrwydd.	Defnyddiwch 'pobl' yn yr ymadrodd er mwyn eglurder. PEIDIWCH â defnyddio 'braint y dyn gwyn' gan fod y defnydd o 'dyn' yn aneglur yma.

cymraeg2050@llyw.cymru

Term Saesneg	*Acronym*	*Term Cymraeg*	*Diffiniad*	*Nodyn defnydd*
white silence		**distawrwydd pobl wyn**	Methiant pobl wyn i godi eu llais yn erbyn annhegwch ac anghydraddoldeb ar sail lliw croen ac ethnigrwydd.	Defnyddiwch 'pobl' yn yr ymadrodd er mwyn eglurder.
white tears		**dagrau pobl wyn**	Tuedd gan rai pobl wyn tuag at hunandosturi mewn sefyllfaoedd lle maen nhw'n teimlo eu bod yn cael cam a bod pobl o gefndiroedd ethnig eraill yn cael mantais annheg, neu lle maen nhw'n ceisio troi'r cydymdeimlad atyn nhw'u hunain yn hytrach nag at y person o liw neu gefndir ethnig gwahanol sydd wedi dioddef y cam mewn gwirionedd.	
whiteness		**gwynder**	Mae'r term hwn yn cael ei ddefnyddio weithiau i gyferbynnu â 'Duder' fel nodwedd yn disgrifio lliw croen, ond nid oes diwylliant penodol yn perthyn iddo.	PEIDIWCH â defnyddio priflythyren ar ddechrau 'gwynder' gan nad oes dimensiwn diwylliannol iddo. Yr unig eithriad yw lle bo angen cysondeb rhwng dwy ddogfen yn y ddwy iaith a bod yn rhaid i'r cyfieithiad ddilyn arddull y gwreiddiol.

cymraeg2050@llyw.cymru